

ארבע ההתפתחויות האפשריות לגבי הגשמתה — או הכשלתה — של תוכנית רוג'רס החדשה

מה הלאה?

אפשרות ב'

ישראל מסכימה, הערבים מתנגדים

אחרי היסוסים ושהיות, תודיע ממשלת ישראל כי היא מקבלת "עקרונות" את ההצעות האמריקאיות, ומוכנה לשאת ולתת עליהן עם השגריר יארינג. ההודעה תכלול הצהרה על נכונות להחזיר את הכוחות לגבולות המוכרים והבטוחים, בעיקבות ההסדר שיושג במשאומתן (לא תהיה דרישה שהמו"מ יהיה פנים אל פנים).

החלטת הממשלה תושג אחרי שחלק מן השרים יהיה משוכנע שלפי כל הסימנים לא יקבלו הערבים את ההצעות, ולכן "אין מה להפסיד". שרים אחרים יטענו כי אסור לישראל, בשלב זה, להיכנס לשום סיכסוך עם ארצות הברית, שיעמיד בספק את אספקת המזוסים והתמיכה הכספית, נוכח המצב הביטחוני והכלכלי.

תמורת הסכמה זו, תקבל ישראל התחייבות מפורשת להספקת המזוסים, וכן הכרזה אמריקאית ברורה לגבי המעורבות הסובייטית.

מנחם בגין לא ינטוש את הממשלה בשלב זה, בניגוד לתקתך כמה משרי המערך.

לעומת זאת לא יקבל הנשיא עבדאלנאצר את ההצעות האמריקאיות. יגרמו לעמדה המצרית שני גורמים:

● התקפת הנגד החריפה של אירגוני הפירדאיון, שישכנעו את דעת הקהל שההצעות הן מנימה אמריקאית-ציונית-ראקציונית לחסל אותם. ברגע המכריע יחוש עבדאלנאצר מלהיכנס למאבק עם הפירדאיון, בידוע שתהיה זאת מלחמת אזרחים ממשית, בו יצטרך צבאו לחוש לעזרת צבא ירדן.

● התעקשות האמריקאים שלא ידובר על רמת הגולן, עד אחרי שהסורים יכריזו רשמית שהם מקבלים את החלטת מועצת הביטחון. הסורים לא יעשו זאת, ויאשימו את נשיא מצרים בנכונות להפקיר אומה ערבית לוחמת כדי להציל את עורו.

הסובייטים לא ילחצו על עבדאלנאצר כדי שישנה את עמדתו, ויכריזו גם הם על התנגדות להצעות האמריקאיות, בניגוד לרמויהם הקודמים.

המצב בתעלת סואץ יחמיר. אחרי הודעת האמריקאים על החלטתם לספק לישראל 125 מטוסי פאנטום וסקיי-הוק, ולהשלים בנוסף על כך את כל האבידות הישראליות באחרי, יתחילו טייסים סובייטיים להופיע מעל לתעלה. ייערכו קרבות ראשונים אדיר-אוויר.

בעיקבות ההסכמה הישראלית לתוכנית רוג'רס, תגבר בדעת הקהל האמריקאית הדיעה שיש להבטיח את קיום ישראל הלכה למעשה. על-ידי הודעה חד-משמעית מצד נשיא ארצות הברית שארצות הברית תתנגד בכוח להתערבות צבאית סובייטית נוספת במרחב.

כך ייחזר מצב של עימות אמריקאי-סובייטי "על הסף". הדבר ירתיע את הסובייטים במידה מספקת כדי להביא לחדוש מגעי שתי המעצמות, לשם גיבוש ההסדר וכפייתו.

שתי המעצמות יפרסמו מיסמך שיקבע את הדרך לביצוע החלטת מועצת הביטחון. במסגרת שתי המעצמות האחרות, יפורסם מיסמך זה כהחלטת מועצת הביטחון, להשלמת ההחלטה מנובמבר 1967.

בפגישה חשאית ברז'ניב-נאצר יודיע המנהיג הסובייטי לנשיא המצרי כי בתנאים החדשים אין ברית-מועצות יכולה עוד להגביר את נוכחותה הצבאית במצרים, וכי מלבד הטילים ושאר הנשק שטופק, אין לו לצפות לתמיכה צבאית ישירה. מצרים תצטרך להגן על עצמה לבדה.

בשורה של קרבות עקובים-מדם לאורך התעלה, יונחתו מהלומות מוחצות על הצבא המצרי. צה"ל יתפוס זמנית קטעים שז הגדה המערבית, כדי להוכיח את עליונותו.

במצב זה, יתחילו המעצמות לכפות את ההסדר על שני הצדדים. השגריר יארינג יתפוך ממתווך לנציג התכתיב של מועצת הביטחון, ולמעשה יחלק פקודות לשני הצדדים.

ישראל, שהחזירה לעצמה במהלך התפתחות זו חלק מתמיכת דעת הקהל העולמית שאיבדה קודם לכן, תהיה במצב חזק יותר לעמוד על שלה, ויחולו שורה של תיקונים לטובתה בתוכנית הסופית. שורה של תיקונים לטובתה בתוכנית הסופית. גם במקרה כזה, תהיה זאת עיסקת-חבילה, שתבוצע שלבים-שלב. ההמשך — ראה מיסגרת א'.

שני הצדדים מסכימים

ממשלות ישראל ומצרים יודיעו לממשלת ארצות הברית כי הן מקבלות "באופן עקרוני" את ההצעות האמריקאיות.

בהודעת ממשלת ישראל ייאמר כי היא מקבלת את עיקרון "החזרת כוחותיה משטחים כבושים, לגבול הבטוח והמוכר".

בהודעת ממשלת מצרים ייאמר כי היא מקבלת את עיקרון ההכרה בקיומן, ברי בנותן ובשלמות שיטחן של כל מדינות המרחב, כולל ישראל, והפסקת הלוחמה. על סמך שתי הודעות אלה, יחזור השגריר גונאר יארינג לשליחותו במרחב — מתוך מטרה לסיימה תוך שלושה חודשים.

באותו זמן תיכנס לתוקפה הפסקת האש, לתקופה של שלושה חודשים. לפי דרישת ישראל, יוסכם שום צד לא ישנה את מצב כוחותיו לאורך תעלת-סואץ — ובמיוחד שלא ימוקמו טי"סי בקו התעלה. הושגה הסכמה אילמת שמטוסים ישראלים יודאו את הדבר בדרך של טיסות-סיוור-צידום מעל לקו. בפגישותיו עם יארינג, יבהיר עבדאלנאצר כי לא בא בחשבון מצידו לחתר על הכללת רמת הגולן בשטחים שיפוגו על-ידי ישראל. "אני מדבר בשם כל הערבים", יצהיר באוזני המדינאי השחור.

בתשובה על כך יודיע לו יארינג כי אינו מתנגד להכללת הגולן בהסכם — בתנאי שההסכם לגבי הגולן ייכנס לתוקפו רק אם וכאשר יודיעו הפריים עד נכונותם להצטרף להסכם, על כל הנובע ממנו. לכן יסכים גם עבדאלנאצר.

(פירוש הדבר יהיה שההסכם לגבי הגולן יישאר תיאורטי בלבד, לפי שעה, אך יאפשר לנשיא מצרים לטעון באוזני עמי ערב כי לא הפקיר את אחיו בשעה שדאג לענייני מצרים.)

במשאומתן הבלתי-ישיר, באמצעות יארינג, יוסכם כי ההסכם יהיה "עיסקת חבילה", וכי יבוצע שלבים-שלבים על-פי לוח-זמנים מוסכם. העיסקה תכלול את כל סעיפי החלטת מועצת הביטחון, כגון: הכרה בישראל והפסקת הלוחמה; החזרת צה"ל לגבול הקודם, עם שינויים קלים (לטרון, קלקיליה, וכו'); מעבר חופשי לאוניות ישראל בסואץ וטיראן; פירוז חלק מהשטחים המפגנים; התחייבות לאיריכזו צבאות בסיני והגדה המערבית; החזרת הפליטים שירצו בכך ותשלום פיצויים לנותרים (ייקבע מראש כי מיספר הפליטים שיוחזרו לשטח ישראל לא יעלה על מיספר קבוע, כגון 100 אלף); ערוכות בינלאומיות לביטחון ישראל, התחייבות ערבית לשקט את הפירדאיון; מישאל לגבי עתיד עזה.

ישראל תודיע כי תראה עצמה חופשית לפעול, לצורך "הגנה עצמית", אם ירוכזו כוחות מצריים בסיני, או אם תותקף על-ידי פירדאיון משטח הגדה. ישראל תרוש גם שהגבולות החדשים יהיו פתוחים, וכי יקבע מועד לכינון יחסים דיפלומטיים.

אחרי שיסכמו נקודות אלה עקרונות, יכנס יארינג את הצדדים למשאומתן עקיף בעיר נייטרלית (כגון ז'נבה או ניקוסיה). המישלחות ישוכנעו בשני בת-ימלון סמוכים, לשם עיבוד לוח-זמנים מפורט.

(למשל: צה"ל ייסוג 10 ק"מ מן התעלה. תתחיל המלאכה לניקוי תעלת סואץ. עבדאלנאצר יודיע על הפסקת הלוחמה, והפסקת החרם הערבי. יתחיל רישום הפליטים ובחירתם. יתחיל פירוק הצבאות הסדירים. יחזור המינהל האזרחי הירדני לגדה. נסיגה נוספת בסיני. מצרים תכריז על הכרה בישראל, וכו' וכו').

במשאומתן מייגע זה יתחילו חברי המשלחות להיפגש על בסיס לא-רשמי. המיטמך הסופי של ההסדר (שלא ייקרא "הסכם שלום") יחתם על-ידי יארינג ושני הצדדים במעמד מוצהר ("נוסח רודוס").

להפתעת הכל, לא יעזוב מנחם בגין את ממשלת ישראל עם פתיחת המשאומתן. הוא יודיע למפלגתו כי יש להישאר כדי "להבטיח שהנסיגה תהיה מיני-מלית", וכי אין לנטוש את העמדה, כל עוד לא נעשתה שום פעולה, זולת הצהרות מילוליות.

איהשקט שישורר בכמה חוגים ביטחוניים, נוכח החלטת הנסיגה, יושקט על-ידי הממשלה, ובמיוחד על-ידי משה דיין, שיסבירו באספות סגורות, כי הפסקת מוצהר הנשק האמריקאי מסוכן לביטחון-המדינה יותר מאשר החזרת שטחים. צה"ל חזק ומצוייד היטב יכול לכבוש את השטחים שנית, בשעת הצורך. צה"ל חזק וחסר-נשק יעמוד במצב מסוכן מול הצבא הסובייטי, גם בקחי הפסקת-האש הנוכחיים.)

המשאומתן לא ייגמר תוך שלושה חודשים, והפסקת האש תימשך, למרות תקריות מקומיות תכופות. התמרדות של אירגוני הפירדאיון בירדן תחולל על-ידי הצבא הירדני, בעזרת היחידות מצריות שיוצגו בירדן. הפירדאיון יטענו שהיה זה "טבח".

ביצוע ההסכם יתחיל בראשית 1971. מכיון שלפי לוח-זמנים שייקבע לא תבצע ישראל את השלב האחרון של הנסיגה אלא אחרי שאוניות ישראליות יעברו את תעלת סואץ, יימשך הביצוע כשלוש-ארבע שנים, עד אחרי גמר ניקוי התעלה. החזרת הפליטים תימשך עשר שנים — במיכסה של 10 אלפים לשנה. כוחות האו"ם, שיתפסו את שארס-אשיך, עזה ושטחים אחרים, יישארו במקום בפקודת מועצת הביטחון, עד אשר ארבע המעצמות יחליטו פה-אחד לשתרם (וטו אמריקאי) — דבר שיקרה, לדעת הכל, רק אחרי יצירת מציאות-שלום גמורה, עם גבולות פתוחים וכינון יחסים מלאים.

הערובה הביטחונית של ארבע המעצמות לגבולות ישראל (שתהיה למעשה ערובה אמריקאית, עם הבטחה מוצהרת להגנה גרעינית) תישאר בתוקפה לזמן בלתי-מוגבל.

העולם יופתע על-ידי השלמת כל העמים במרחב — כולל תושבי ישראל, מצרים והגדה המערבית (מלבד הפירדאיון) עם ההסדר, אחרי שכל הממשלות יטענו כי ההסדר שהושג הוא נצחון לצד שלהן. יתברר כי העיפיות מן המלחמה חסרת-התוחלת היתה עמוקה יותר מכפי שהניחו.

זהו "מישחק שלום" — לפי כללי "מישחק המלחמה" — ניתוח שלב-אחרי-שלב של כל המהלכים האפשריים של כל הצדדים בעקבות תוכנית-השלום האמריקאית האחרונה